

sóc en l'antiga llar de

*Papers de Versàlia, Núm. Vers
Hivern 2009*

« *Papers de Versàlia* »
Plaquettes de Poesia

Marcel Ayats, Josep Gerona, Esteban Martínez,

Quilo Martínez, Josep Maria Ripoll

sóc en l'antiga llar de

Il·lustració de la portada i dibuixos: Natividad Ayala

Casa Taulé
Carrer de Sant Joan, 35 Sabadell - 08202
www.papersdeversalia.com

Papers de Versàlia, Núm. Vers

D'una manera o altra, tots ens devem, sabent-ho o no, a les nombroses tradicions que ens han precedit. La creació artística, i la literària en concret, no és verge: la història de totes les arts, i doncs la de la poesia, és una cadena de la qual anem construint les baules. I la possibilitat de crear una obra personal no depèn tant del fet de trencar aquesta cadena —per començar-ne una de nova— com de prendre consciència d'allò que ens ha precedit per recrear-ho a la nostra manera. Serem més originals, fins al punt on això és possible, com més sabrem d'on venim, d'una banda, i com de més fonts diferents haurem begut, de l'altra.

L'homenatge pretén ser un reconeixement personal a alguns dels noms o tradicions que ens han precedit, influït i fins i tot marcat. Suposa un repte, perquè ni pot estar a molta distància del creador o l'obra homenatjats ni pot pretendre igualar-lo ni superar-lo: més aviat ha de ser una obra pròpia, amb les seves virtuts i limitacions potencials, que es refereix a una altra respecte de la qual vol establir un diàleg, fer constar l'admiració que desperta o recrear-ne alguna de les característiques. Idealment, s'hi produeix un equilibri delicat entre el nostre món i aquell altre al qual fem referència.

A *Papers de Versàlia* ens hem enfrontat a aquest repte amb la diversitat de veus i de poètiques que ens és habitual, i amb dibuixos també al·lusius a d'altres creadors. Evocant Vinyoli quan dedica un poema a Li Po, tots ens hem sentit hostes *en l'antiga llar de...*

CLAUDE MONET. LA GARSA

Un matí esplendorós, una llum del nord
que es filtra per tots els racons, entra
pels bastons de l'escala, i deixa l'ombra
de la imminència. La neu té un silenci
profund, més profund, com estar abocat
hores en un pou per intentar veure'n el fons.
Els arbres callen, qualsevol moviment
queda ensordit a l'acte, la neu dirigeix
els ulls, el tacte, el so, els mots, els crits.
Els corbs, les garses presenten el silenci
i l'únic que els queda és observar.

Tot és silenci, tot és una mirada,
vers l'interior dels objectes, vers els talls
de les plantes que suren per buscar l'oxigen,
com un nedador massa temps sota l'aigua.
Per tornar a la superfície, i trobar-se la mirada
sotjant de la garsa. És l'únic que ens queda,
la mirada sotjant, l'amenaça imminent.
El canvi en la quietud estranya i silenciosa.

(A Maria Zambrano)

(A Claude Monet)

PERÒ ELS LLIBRES

*Però els llibres seran a les lleixes, éssers veritables
Que aparegueren un cop, frescos, encara humits
Czesław Miłosz*

Et torno a tenir a les lleixes, d'on mai
hauries d'haver marxat, però fou el viatge
que m'allunyà de tu. Un viatge per arribar
a tu. La paradoxa de les distàncies aquí
arriba al paroxisme. M'allunyo de la lletra
impresa per acostar-me en la geografia.
He arribat a la teva darrera ciutat quan
ja no hi eres. T'he buscat en els rastres
dels edificis, en les ombres de les façanes.
M'he convertit en tots els oficis possibles,
en rastrejador de paraules oblidades,
en el lladre i alquimista dels teus versos,
per donar-te una nova alenada en altres sons.
Tot ha estat una recerca de tu, fins ara,
que els llibres m'han retornat a mi.
Ocupes la part central de la biblioteca,
aquest és el teu lloc. He vingut fins aquí
per poder trobar la direcció correcta.
La distància és un concepte mental,
una equació de matemàtiques on tots
els elements són intercanviables.
Menys els llibres, la tinta, les paraules
nuades per recórrer la travessa,
els dards per fer blanc a la diana.

Com el blanc de la neu rere la finestra.
T'hi imagino amb el bastó, escrius
el darrer poema amb lentitud.
I veig que és un camí. El meu viatge.
Però de mi ja em separen quilòmetres,
els anys de pèrdues i de guanys.
No és un viatge a la deriva, del naufragi
he salvat les mans plenes dels llibres
que m'han conduït de nou a casa.

(A Czesław Miłosz)

Algunes vegades,
molses benignes
habiten les paraules
dels poetes vells.

Aquestes, però,
són un còdol tebi
a les mans de la traductora.

Em pregunto
si, en l'íntima suplantació
que embasten,
les mans i el cos de la traductora
s'omplen també
de sargantanes esteses al sol.

Les mans de la traductora
impregnades del desig de l'home,
el desig de tots els homes,
elemental i antic.

La pell evocada,
moltes rialles
verdes i rodones.

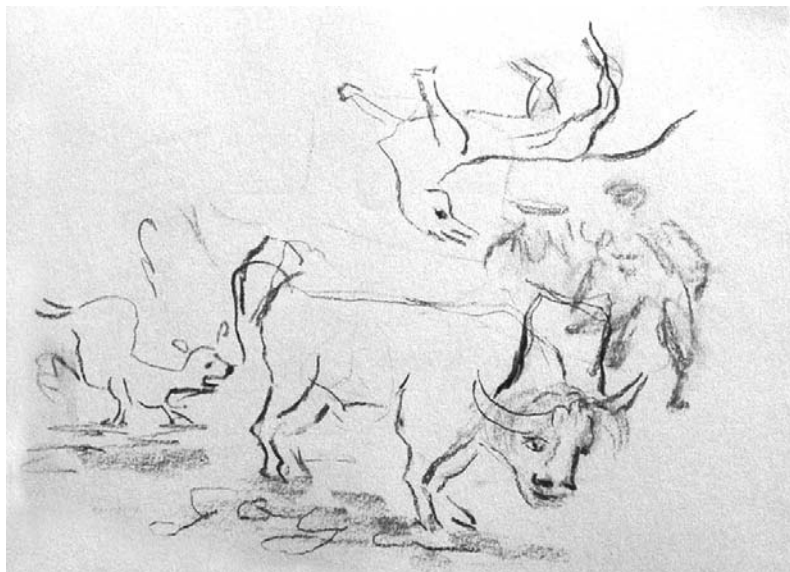
El desig de l'home i tots els homes
fermenta aquí en una paraula sola:
"uvas".

Imagino les seves mans quan tanquen el llum
en acabar,

 i mai no s'acaba.
La traductora s'endinsa ara
en el brogit dels dies.

A la taula, resten els papers esvalotats
com els cabells de la que surt de l'habitació,
i no ha estat sola tota la tarda.

(A Raquel García Lozano, traductora de Iehuda Amikhai)

(A Francisco de Goya)

MI ORIENTE

Viviste con la soledad y el tabaco
dos relaciones duraderas.
Huérfano a los tres años,
el dolor entró perseverando,
lentamente, hasta calarte el insomnio
que iba a durarte casi siete décadas.
Después decidiste que ya había suficiente,
que no había novedad en estar solo
ni en escribir una línea más.
Tú, que habías imaginado aquellas
bellas durmientes narcotizadas
al lado de las que dulcificaríamos nuestra vejez,
preferiste al final la escueta tradición,
como tu llorado Mishima.

(A Yasunari Kawabata)

NAUFRAGI

I

La ferida de l'home i el dolor de l'home
talment com l'insondable silenci d'una pedra
a l'oïda dels homes.

La vida dels homes i el destí dels homes
talment com l'insultant indiferència d'una pedra
a l'oïda de Déu.

II

Com l'omnipresència absent de Déu
en el mar de la vida
i l'esglaiadora insistència del no-res
a l'oceà de la mort,
cansat d'anar més lluny
per assolir sempre el mateix,
l'arbre creix vers l'horitzó
d'un avenir difunt.

(A Vladimír Holan)

Anem on anem
i mirem on mirem,
arreu hi trobem el dolor
atipant el seu ventre
amb la nostra gana.

Anem on anem
i mirem on mirem,
pertot,
mentre hi ha vida
hi ha desesperança.

(A Émile Cioran)

El mar está azul calma
Ve el contorno de mi cuerpo al trasluz
pero mira la intimidad
mis azules inconstantes
como cuando me arreglo el pelo
o busco los pendientes
antes de irme
la intimidad que yo miro
cuando se queda sentado en la cama
o se baña algunas tardes
Lo que quiere es saber qué
le cuentan mis azules a los otros
cuando estoy tan callada

(A Camille Claudel)

(A la model del quadre "Muchacha en la ventana" de S. Dalí)

ESTO ES VIDA

*it was an ugly white bus
and it took her away*
Charles Bukowski

subo al autobús de las mujeres
que limpian oficinas de los hombres
que abren el ojo en todas las paradas
marco el billete el conductor
ni me ha mirado
los buenos días
bajo del autobús de las siete
sintiendo casi nada.
ando se apagan las luces
de la calle el café tres cigarros
de mala mañana tan podrida
el suplemento de cultura del diario
sintiendo casi nada.
el trabajo muerto
algo muerta algo o
o muy muerta me
parece el estado natural
de ellos muertos
que ni lo saben aún dos
horas agónicas
sintiendo casi nada.
llega el Hombre Insuflador
y se sienta en mi silla
jadeos erecciones penetraciones
parece el estado natural
aunque una nunca sabe.
el taxista escupe las

buenas noches pero se ajusta
las gafas y me mira las
tetas por el retrovisor
pago ocho con cinco ceno.
mis agujeros varios piden
un completo una lástima
cariño que tengas que
au to ho mi ci diar te
para estar lo bastante
muerta mañana
en el jodido autobús

(A Charles Bukowski)

(A Michel de Montaigne)

VE BAIXA MAJÚSCULA

En el silenci fecund d'una biblioteca
evoco
el teu indret natal: el meu.
La font trobada: la llengua retrobada: el teu llegat.
A trenc d'alba
encaues els dubtes, ailles l'error.
En els fulls paginats
abunden cingles, xòrrecs, rieroles, biots i vimeteres.
Hi nien gafarrons, pinsans, cadernerres, verdums,
sobretot rossinyols.
Clares vegades la paraula ha estat tan ben atesa.
Perceps el prodigi.
Proclames l'encert.
Abans de fer-se't fosc,
els jerarques t'argelaguen abruptament.
Així les coses.
En el jardí nocturn, gemmes celestes.

(Una estona/ a can Tona/ ens ho dóna/ entenent).

(A Jacint Verdaguer)

I

Naciste el mismo año que mi padre,
pero no eras mi padre.
Tuviste, sin embargo, muchos hijos,
pero yo no soy tu hijo.
Sí que soy, no obstante, hijo tuyo
y hasta aquí hemos llegado: Perogrullo.

II

¿Alguna vez se encarnaría,
como por casualidad,
la insensible inteligencia
en esta ciega canasta
armada de barro y piedras?
Si lleno de santo orgullo
mi cerebro aún golpea
contra el yunque de la idea,
por el amor de un reflejo
no peco contra la luz.

III

La rima, si no es del alma,
no vale nada.
Ya lo sé,
pero rimando se aprende
el arte de navegar.
Entre escollos, sirenas, tempestades,
náufrago de las olas del papel.
Un pecio en el fondo adormecido,
mi corazón deletrea
tu nombre de hombre-buzo:
Sánchez, Ferlosio, Rafael.

(A Rafael Sánchez Ferlosio)

*Ojalá por fin pudiera decir qué está en mí. / Gritar: gente, les mentí
diciendo que eso no estaba en mí, / cuando eso está ahí siempre, días
y noches.*

*Porque eso significa enfrentar un muro de piedra/ y entender que
ese muro no cederá ante ninguna de nuestras súplicas.*

“ESO” Czeslaw Milosz:

I

Natura d'entranya alemanya,
pou de pedres d'horitzó
i criatura — si la sequera
del doll de sang
de les paraules
no brollés més —
ofegada
per la llengua
que li obtura la gola;
sí, jo també porto endins allò,
tot allò del mur de pedra
que no cedirà mai.

II

Tots riuen massa
aquest matí gèlid,
el darrer de novembre,
començant per tu mateix
— poeta fred,
a l'esquerra del diari —
que m'has gelat els colzes
fent-me veure la indigència
de les meves banderes:
com podries escriure res
si encara no has après
a somriure de forma natural
davant el portador de la càmera?

(A Paul Celan)

L'ENDEMÀ

S'havia celebrat la que seria
l'última i més sagrada de les cenes
(estrany l'ànim que mescla festa i dol).

L'endemà, quan ja no queda ningú
- el gall de bon matí ha cantat tres voltes -
elles fan la neteja de la sala.

L'espai s'obre als costats com una creu
oberta: la taula al llarg dels braços,
als peus, tres finestres i les muntanyes.

La llum segueix les línies de fuga
que donen a les portes laterals :
patís de parres, sol i arbres de març.

Lleven els tapissos de les parets
vestides amb dibuixos de paisatges
canyella i blau. Les tornen a la calç.

Els sorolls dels poals i les graneres
trenquen el silenci del dia després
i ressona com un eco en les bigues.

Retiren el tapet - rogles de taques
de vi, un setrill d'oli, la sal, el vinagre
i les engrunes del pa partit a trossos.

(A. J. S. Bach)

(Al quadre "Sacra Neteja, L'endemà" de Joan Costa)

CANTO, DOLOR Y LLANTO

Canto, dolor y llanto...
Manos vencidas
rostros abatidos
en todos los rincones de tu América indígena.
Paleta de pintor inquebrantable
 austera
 triste
 amarga
 de rabia contenida
 de lágrimas caídas
sobre la tierra herida en sacrificio y sangre

Poeta del color
Paisaje abrupto
 de pueblo sometido
 de campesino pobre
 de grito
 de alarido
 de niño abandonado
 pies descalzos.

Tu palabra está aquí
viva en el pueblo
y va de boca en boca
aromando caminos
 creciendo
 madurando
- canto, dolor y llanto -
en cada verso
 pronunciado
 en tu universo andino.

(A Oswaldo Guayasamín en "La edad de la ira")

ES EL TIEMPO DEL SUEÑO

El pincel busca sendas
y urgando en las raíces sigue marcando huellas.
Los colores maduran con la fuerza vital del grito andino.

Rostros serenos
 ojos rasgados
 pómulos gruesos
Figuras entrelazadas
Manos cogidas
Palabras de ternura de madre y niño
 vislumbrando futuros sobre la tela del hombre creador.

Es el tiempo del sueño.

Juntos iremos
- manos cogidas
anhelos compartidos -
hacia la victoria
Y evocando tu nombre
limpiaremos la tierra de todos los ejércitos
hasta alcanzar unidos el abrazo final.

Florecerán de nuevo las laderas del monte
y habrá cantos de cuna en cada choza indígena
para olvidar entonces *El camino del llanto*
 - voces heridas
 puños en alto -
y sembrar de colores
cordilleras y mar..

(A Oswaldo Guayasamín en "La edad de la ternura")

DUES PETTTES RÈPLIQUES

I

I am what is around me

Si dic el que m'envolta,
dic el que em diu a mi?

Si escric: el poema, el lector, la finestra,
el dubte, la nit, la guitarra blava:
m'endinso enfora o fujo endins?

Si increpo el lector
-destria'm del dubte, la nit, la guitarra,
la finestra, el poema, el mirall-,
llegirà enllà de l'entorn?
Dirà qui sóc?

(A Wallace Stevens)

II

*About suffering they were never wrong,
The Old Masters*

No van equivocar-se, els vells mestres,
sobre el dolor, quan van copsar
-Brueghel, posem per cas- la calma
a una certa distància del martiri.

No van equivocar-se en reflectir
la pròpia serenitat enmig d'un cert
bon viure. Tampoc Goya, però,
quan va tornar-se pur crit de sordesa
en confondre l'enfora i l'endins.
Ni Rothko, engolit pel buit del negre
que es va voler cavar ell mateix.

Els vells mestres mai no s'equivoquen,
ni quan són calma ni quan es fan dolor.

(A W. H. Auden)

(A Ramón Gaya)

SALVAJE

A veces doy también un manotazo
al orden alfabético
y me hundo en el silencio.
Me balanceo ante la luna llena,
y lloro y pataleo,
me quito los zapatos
y ardo bajo la lluvia
en deseos de errar
ignorante y dichoso,
fuera del cuarto oscuro en que me asfixio.

No pido más las cosas por su nombre,
dibujo caracolas,
parpadeo cegado por el sol,
confundo los cepillos y las plumas,
las campanillas y los candelabros.

Salto por la ventana y duermo al raso
envuelto entre las hojas
y trepo a las alturas
de mi inocencia ya casi olvidada,
solo y feliz, librado del lenguaje.

Antes de que me civilicen por completo.
Antes de que me vuelvan un inútil.

(A "L'enfant sauvage" de François Truffaut)

DEDICATORIA

Me firmaste tu libro
con un dibujo y un *de tu colega*
hermoso, exagerado.

Olfateo los trazos temblorosos
del yelmo de Mambrino,
de ese Quijote acuchillado
por la tristeza de tu pluma
y tembloroso por la gracia
del chinchón que le untabas con el dedo.

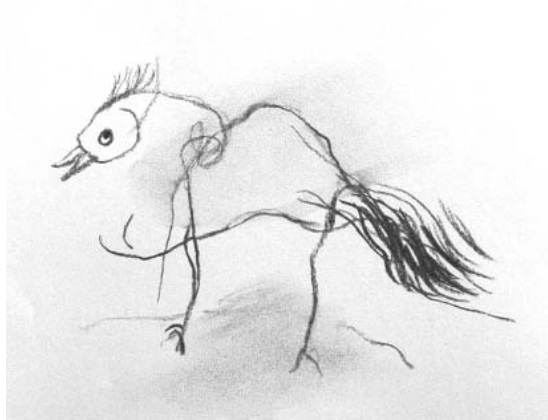
Me miro en el espejo amarillento
de esas páginas, hoy que ya eres niebla,
y solo veo en él, ebrio de anís,
mi rostro desleído.

(A José Hierro)

AL PRINCIPI EXISTIA LA PARAULA

Era estiu i buscàvem els caus
de formigues amb l'esquer
del pa. Xiu-xiu feia, recordo.
Ara dic que entre llengua i dents
l'aire m'articulava, prenyant,
el primer de tots els significats
que després em serien possibles.
Res d'això, però, seria digne
d'un poema si no hagués llegit
d'uns versos de Pinkhas Sadé
que *Déu no parla als homes*
sinó amb dues paraules.
I *La primera és amor*, diu.
D'aquell temps, però, jo només
en recordo el xiu-xiu. O també
que la fi, llavors, era domèstica,
vagament infantil, d'orina
i pols com la matèria d'un déu
pronunciant-me que obrís la mà:
s'hi enfilava l'insecte, bell, sagrat,
cridat a ser pel pa i la paraula,
tant se val si per amor o xiu-xiu,
mentre la carn dels dits, en tenalla,
discriminava mort i carícia
d'entre dues formes de dir pressió.
La primera és amor, deia el poeta.
I la segona, mort, ens conclou.

(A Pinkhas Sadé)

NO MATARÀS ELS SOMNIS

No mataràs els somnis
de la boca, de l'ara
que diu i que s'empassa,
amb la fam d'un mot
segregat del poema,
les llengües humides
de llibertat. Duc la veu
minada de baules,
de paraules obertes,
rompudes i descloses
per la justa saliva
que tot ens ho sega,
que prenya les idees
blaves i negres, blanques,
d'aquest cridar acídic
i urgent d'un amor. És meu
i no el mataràs, el gest
d'estimar i de dir,
sobre totes les coses,
els somnis d'acostar,
com els rius i la pols,
les boques; d'amputar
l'antiga por de parlar
i donar-nos la llengua
que just moria de callar.

(A Marija Mallo)

(A Martin Luther King i el seu discurs "I have a dream")

CEMENTERIO DE HIVA OA

Perfil sin cipreses, ¡ay!
ni mausoleos de mármol.
El cementerio de Hiva Oa
contiene
vidas exóticas.
Mortajas de verde líquido
y rojo de buganvillas
enmudecen
las bocas de los pecadores
dormidos
en lechos de guirnaldas
y sífilis de paraíso.

Una calma musical de caracol
marino
nada en la oscuridad
de Hiva Oa
y penetra las paredes de caña.

En la alta madrugada
nada es lo que parece.
El estómago del volcán
de los muertos
rumía
y palabras-niebla
bajan del cementerio con pies
de barro,
con un deseo de piel cobriza
y el cuerpo de la muerte
conviviendo
con el arte.

Las nalgas de la Casa del Placer
pintan
dos lunas en la noche
pornográfica.

¡Ay!, desnuda,
la tierra sodomiza
a la criatura-isla,
temblorosa y dócil
como una gota de mar.
El pintor primitivo
aúlla
y los cuentos de demonios
- niñas
con los pétalos de los pezones
abiertos -
corren a esconderse
en los manglares.

Se van a dormir entre brazos
leñosos y negros
y la espuma fértil de la marea.

(A Paul Gauguin)

FRENTE AL PAPEL EN BLANCO DE LA VIDA

Es difícil imaginar
un papel que no fuese
oscuro objeto de su pasión por dibujar,
que no tuviera en su claro mutismo
el deseo de escoger una forma:
un desnudo paisaje, un mar azul del norte,
una barca en la orilla de una playa vacía,
un ramo de claveles
o una rosa desvivida y rotunda,
como quería Juan Ramón que fuera la belleza,
o un rostro esquemático y mil veces
dibujado en esas líneas
de su ser repetido.
Es difícil olvidar sus manos de sarmientos
cuando desnudan el papel rebuscando en su seno
un paisaje de amapolas o una barca varada.
Entonces,
como un dios ante el abismo,
José Hierro imponía un ritmo al tiempo
de su ser como arrobo,
como tensión de espigas,
como eléctrico don que sucumbe en la lluvia.
Y allí se desbordaba su corazón
hasta dejar desnuda su alma
en el abismo de lo no imaginado,
y las copas de vino,
como el rojo del sueño,
se derramaban por sus dedos
en la búsqueda siempre de una línea en los surcos

del dibujo y la forma.
Es difícil olvidar sus ojos cuando estaba
rendido a la inocencia de pintar en el blanco
de cualquier servilleta. Entonces
era el negro café o la flor que dormía
en un ramo en el centro de la mesa,
y con la fuerza de sus manos tenaces
iba rompiendo el tallo para verter el verde
en otras hojas que nacían de nuevo allí creadas.
Nos enseñaba siempre cómo el mundo
puede nacer de nada y ser sólo la nada.
Un universo de rostros y de rosas
nos deja aquel rumor que en él creaba
la inmensidad del tiempo.
Nunca he vuelto a ver surgir tan infinita
esa visión del hombre en su destino,
ahora que el alma deja su perfume
disuelto en la memoria de las cosas
que con sus manos siempre dibujaba.

(A José Hierro)

BOSQUES

*He would not have gone into the Western Woods.
No sane man would.*

Tim Burton

Un agujero en un bosque sucio. Hojas dentadas y basura. El hoyo tiene una circunferencia de unos tres metros de diámetro. Los bordes de la excavación han sido desbrozados a conciencia hasta dejar al descubierto la corteza oscura de la tierra. En el fondo del agujero yace un hombre muerto. Su cabeza reposa sobre una camiseta doblada. Las manos apretadas entre las rodillas. Una bata de almacenero hace las funciones de mortaja: una prenda enorme y deslavazada que oculta sus pies. La tierra que rodea al cadáver ha sido peinada como un jardín japonés. Piedrecillas blancas contornean la figura tendida.

*

Trenzaremos
nuestras casas
en las copas
de los árboles.

(A Tim Burton)

PLAYAS

*I use the beach scene in all my films because I like
the tension exuding from picture by putting human
characters in front of ocean.*

Takeshi Kitano

Un pez y un zapato sobre una playa arcillosa. Yacen ladeados en un encuadre corto, como si compartieran algo que el espectador desconoce. El pez tiene el lomo vetado de franjas verdes e irregulares, como los trazos de un líquen en un fósil prehistórico. Motas rojizas salpican su piel sin un patrón simétrico aparente. El cuero del zapato, un modelo deportivo, tiene calveros y rozaduras violentas. La suela alberga gravilla, chicles y agujas de pino. Sus cordones, como los tentáculos de un calamar, culebrean sobre la arena endurecida y acaban enzarzados bajo el vientre del pez en un abrazo desconcertante.

*

Detendremos
nuestros botes
sobre un lago
de aguas negras.

(A Takeshi Kitano)

Textos:

Xavier Farré
Victor Mañosa
Esteban Martínez
Marcel Ayats
María Isabel García Marco
Anton Carrera
Josep Gerona
Teresa Pascual
Quilo Martínez
Josep Maria Ripoll
Andreu González Castro
Joan Duran i Ferrer
Álex Holgado
José María Muñoz Quirós
Sergi Gros

Dibuixos:

Natividad Ayala

Amb la col·laboració de:

 OBRA SOCIAL
Caixa Sabadell

Alliance Française

Aquesta *plaquette* s'ha acabat d'imprimir a Sabadell el dia de febrer de 2009, a l'obrador de Grafmar, amb un tiratge de 500 exemplars.

Gremi de Llibreters de Sabadell
Llibreria Tècnica, Llar del llibre, Llibreria Paes.

